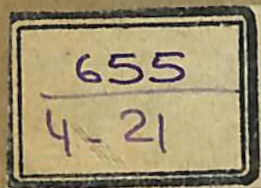

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ

ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Վ. Ն. Աղանեանի, Պոլից. 7

1912

655 45

4-21

Թիֆլիսի նահանգական՝ Բնկերութիւն-
ների վերաբերեալ Ատեանի օրագրական
որոշմամբ 1909 թւի դեկտեմբերի 17-ին
Կովկասի Հայոց Հրատարակչա-
կան Բնկերութիւնը մուծւած է մա-
տեանի մէջ 134 համարի տակ, այս կա-
նոնադրութիւնը հաստատւած է և յի-
շեալ Բնկերութեան գործունէութիւնը
սկսելու համար ոչ մի արգելք չկայ:
Նահանգապետի փոխարէն՝
Փոխ-նահանգապետ Ա. ՉԵՐՆԵԱՆՍԿԻ
1910 թ. յունւարի 13.

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ

ԲՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

§ 1. Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Բն-
կերութիւնը հիմնուած է Թիֆլիսում՝ լուսաւորու-
թիւն տարածելու նպատակով: Այդ նպատակը իրա-
գործելու համար Ընկերութեանը, համապատաս-
խան զէպքերում պատշաճաւոր թոյլտուութեամբ և
այս առարկային վերաբերեալ գործող օրէնքների և
պետական առանձին կարգադրութիւնների պահ-
պանութեամբ, թոյլ է տրւում՝

ա) Հրատարակել հայերէն լեզուով ինքնուրոյն
և թարգմանական ամէն տեսակ գրքեր, քարտէզներ,

պատկերները և տպագրական ուրիշ գործեր, բ.) տարածել թէ սեփական և թէ ուրիշների հրատարակութիւնները, բանալով թիֆլիզում և Կովկասի ուրիշ վայրերում գրքերի պահեստներ և գրախանութներ, նոյնպէս և շրջիկ գրավաճառների օգնութեամբ և այլ միջոցներով:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

§ 2. Ընկերութիւնը իրաւունք ունի անշարժ գոյք ձեռք բերելու և առհասարակ օփաւած է իրաւական անձի բոլոր արտօնութիւններով:

§ 3. Ընկերութիւնը, իրաւունք ունի մրցանակներ նշանակելու հայերէն լաւագոյն գրւածքների համար:

§ 4. Ընկերութիւնը իրաւունք ունի, պատշաճաւոր թոյլտուութեամբ, հրատարակել նաև տարբերական հրատարակութիւններ:

§ 5. Ընկերութիւնը ունի կնիք՝ «Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութիւն» մականգրով:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ, ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

§ 6. Ընկերութիւնը կազմւած է ա) պատւաւոր, բ) մշտական, գ) իսկական և դ) աշխատակից անդամներից: Անդամ կարող են լինել Երկու սեռի անձինք: Անդամների թիւը սահմանափակւած չէ:

Ծանօթ. Ընկերութեան անդամ լինել չեն կարող՝ ա) անչափահասները, բ) իսկական ծառայութեան մէջ գտնւած զինուորներն ու իւնկերները, գ) աշակերտները և դ) դատարանով իրաւունքից զրկւածները:

§ 7. Պատւաւոր անդամ ընտրուում են Ընկերութեանը առանձին ծառայութիւն մատուցած կամ Հայոց գրականութեան և Հայոց հրատարակչական գործի մէջ իրենց գործունէութեամբ յայտնի անձինք:

§ 8. Մշտական անդամ կարող են լինել Ընկերութեան օգտին միանաւագ առնւադն 75 ռ. վճարողները:

§ 9. Իսկական անդամ կարող են լինել տաւրիկան երեք բուրլի վճարողները:

§ 10. Աշխատակից անդամ ընտրուում են մէկ տարով աշխատի անձինք, որոնք իրենց աշխատանքով և գիտութեամբ կարող են նպաստել Ընկերութեան նպատակներին:

§ 11. Պատւաւոր անդամներին ընտրում է Ընդհանուր ժողովը գաղտնի քէւարկութեամբ, վարչութեան կամ Ընկերութեան թիֆլիսում բնա-

8020-56

կող անդամների ^{1/10} մասի առաջարկութեամբ: Իսկ մնացեալ անդամներին ընդունում է Վարչութիւնը Ընկերութեան որևէ անդամի առաջարկութեամբ: Բոլոր տեսակի անդամները հաւասար իրաւունքներ ունեն:

§ 12. Պատուաւոր և աշխատակից անդամների համար պարտաւորեցուցիչ է անդամավճար վճարելը: Այն իսկական անդամները, որոնք առաջին կիսամեակում չեն վճարել անդամավճարը, հետագած են համարւում Ընկերութիւնից, մինչև անդամավճար վճարելը: Ընդհանուր ժողովին իսկական անդամներից կարող են մասնակցել նրանք, որոնք վճարել են անդամավճարը:

§ 13. Ընկերութեան բոլոր անդամները իրաւունք ունեն ամեն տարի ձգիաբար ստանալ Ընկերութեան հրատարակութիւններից երեք րաբժողութեամբ գրքեր և այլն:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

§ 14. Ընկերութեան միջոցները բաղկացած են
ա) անդամավճարներից:

բ) § 1-ի մէջ յիշւած Ընկերութեան նպատակների իրագործումից ստացւած գումարներից:

գ) ղրամագլխի տոկոսներից և Ընկերութեան

պատկանած անշարժ ու շարժական գոյքերի և կամուտներից:

դ) նւիրարերութիւններից:

ե) յօգուտ Ընկերութեան, ամեն մի առանձին դէպքում պատշաճաւոր թոյլտուութեամբ, կարգացւած դասախօսութիւնների, տւած համերգների, ներկայացումների, երեկոյթների, զբօսանքների և ամեն տեսակ ուրիշ գլարճութիւնների արդիւնքից:

§ 15. Ընկերութեան գումարներն են՝

ա) ընթացիկ,

բ) պահեստի և

գ) յատուկ:

§ 16. Ընկերութեան այս կամ այն նպատակի իրագործման համար նւիրւած յատուկ գումարի գործադրութիւնը կարող է փոխւել միմիայն նւիրարերողի հաւանութեամբ: Իսկ կտակած գումարների նպատակը մնում է անփոփոխ:

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

§ 17. Ընկերութեան գործերը վարւում են թիֆլիսում գործող. 1. Ընդհանուր ժողովը, 2 ա) Վարչութիւնը, բ) Խմբագրական և գ) Վերաստուգիչ մասնաժողովները:

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

§ 18. Իւրաքանչիւր տարի, ապրիլ ամսից ոչ ուշ, Վարչութիւնը հրաւիրում է Թիֆլիզում հերթական Ընդհանուր ժողով, որի ղրադման աւարկաներն են՝ ա) ընկերութեան նախընթաց տարւայ գործունէութեան և դրամական դրութեան ընդհանուր հաշիւի, նոյնպէս և առաջիկայ տարւայ նախահաշիւի հաստատութիւնը, բ) պաշտօնավար անձանց ընտրութիւնը, գ) պատւաւոր անդամների ընտրութիւնը, և դ) Վարչութեան և Ընկերութեան առանձին անդամների առաջարկների քննութիւնը:

§ 19. Արտակարգ Ընդհանուր ժողովներ գումարւում են՝ ա) Վարչութեան հայեցողութեամբ, բ) Վերաստուգիչ մասնաժողովի պահանջմամբ և գ) Ընկերութեան 20 անդամների՝ Վարչութեանը աւելած գրաւոր յայտարարութեամբ:

§ 20. Ընդհանուր ժողովներ հրաւիրւում են յայտարարութիւններով տեղական լրագրիւններում, նիստից առնւազն մէկ շաբաթ առաջ:

§ 21. Ընդհանուր ժողովը կայացած է համարւում, եթէ ներկայ է Թիֆլիսում եղած անդամների $\frac{1}{2}$ մասը, բացի այն դէպքերից, երբ քննւում է Կանոնադրութեան փոփոխութեան և Ընկերութեան գործունէութիւնը դադարեցնելու խնդիրը, որպիսի գործերը վճռելու համար

անհրաժեշտ է առաջին նիստում Թիֆլիս եղած անդամների $\frac{2}{3}$ մասի ներկայութիւնը: Իսկ եթէ այդքան անդամներ ներկայ չըլինելու պատճառով Ընդհանուր ժողովը չի կայանում, միևնոյն խնդիրների քննութեան համար մի շաբաթից ոչ վաղ երկրորդ Ընդհանուր ժողով է հրաւիրւում, որը կանոնաւոր է համարւում, քանի անգամ էլ որ ներկայ գտնւեն:

§ 22. Ընդհանուր ժողովը բացւում է Վարչութեան նախագահի ձևորով և այնուհետև ընտրւում է իր համար նախագահ և քարտուղար, բայց ոչ Ընկերութեան պաշտօնավար անձներից:

§ 23. Ընդհանուր ժողովում խնդիրները վճռւում են ձայների պարզ առաւելութեամբ, բացի միայն պատւաւոր անդամ ընտրելու, պահեստի դումարը ծախսելու, անշարժ կալածք գնելու և ծախսելու, Ընկերութեան Կանոնադրութիւնը փոփոխելու և գործունէութիւնը դադարեցնելու հարցերից, որոնց վճռելու համար պահանջւում է ձայների $\frac{2}{3}$ առաւելութիւն: Ձայների հաւասարութեան դէպքում նախագահի ձայնը առաւելութիւն է տալիս:

Ծանօթ. Ընդհանուր ժողովների քննութեանը թոյլատրւում են այնպիսի խնդիրներ, որոնք անմիջական կապ ունեն Կանոնադրութեան ու

լողած գործունէութեան հետ և որոնց մասին վաղօրօք ծանուցւած է Ընկերութեան անդամներին:

2. ՊԱՇՏՏՈՆԱՎԱՐ ԱՆՁԻՆՔ

Ընդհանուր կանոններ

§ 24. Վարչութեան և Մասնաժողովների բոլոր անդամները, նոյնպէս և նրանց բոլոր փոխանդամները ընտրւում են Ընդհանուր ժողովում զաղտնի քւէարկութեամբ ձայների պարզ առաւելութեամբ (կէսից աւելի) երեք տարով, բացի Վերաստուգիչ մասնաժողովի անդամներից և փոխանդամներից, որոնք ընտրւում են մէկ տարով: Վարչութեան և խմբագրական մասնաժողովի կազմից ամեն տարի դուրս է գնում անդամների և փոխանդամների $\frac{1}{3}$ -ը սկզբում վիճակով, իսկ յետոյ ընտրութեան ժամանակի համեմատ: Դուրս գնացողները կարող են կրկին ընտրուել:

§ 25. Վարչութեան և Մասնաժողովների անդամների թւի համեմատ ընտրւում է ամեն երկու պաշտօնավարին մի մի փոխանդամ, որ փոխարինում է պաշտօնավար անձին նրա մահւան, պաշտօնից հրաժարւելու, տւակաւն հիւանդութեան կամ քաղաքից բացակայելու դէպքում:

§ 26. Բոլոր ընտրովի պաշտօնները կատարւում են ձրի, բայց եթէ Ընկերութեան գործունէութիւնն ընդարձակւի, Ընդհանուր ժողովին է թողնւում այս կամ այն պաշտօնավար անձին առանձին վարձատրութիւն նշանակել, բայց միւսիայն՝ ընտրութիւնները կատարելուց առաջ:

§ 27. Վարչութեան և Մասնաժողովների նիստերը համարւում են օրինաւոր, երբ հերկայ են անդամների կէսից աւելին:

Ա) ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

§ 28. Վարչութիւնը գտնւում է Թիֆլիսում և կազմւած է 9 կամ 11 անդամից, որոնք իրենց միջից ընտրւում են նախագահ, փոխնախագահ, քարտուղար և զանձապահ:

§ 29. Վարչութիւնը կարող է իր միջից ընտրել յատուկ անձինք կամ յատուկ ենթաժողովներ, անմիջական հոգացողութիւն ունենալու, Վարչութեան ցուցումների համեմատ, գրքերի տպագրութեան և գրավաճառութեան մասին:

§ 30. Վարչութիւնը վարում է Ընկերութեան տնտեսական մասը, պահում է գրամական հաշիւները, հրատարակում է խմբագրական մասնաժողովից հաւանութիւն գտած գրքերը, կազմակերպում է գրավաճառութիւնը, Ընդհանուր

ժողովին ներկայացնելու համար պատրաստում է տարեկան ընդհանուր հաշիւ Ընկերութեան նախընթաց տարեայ գործունէութեանն զումարներն՝ դրութեան մասին և առաջիկայ տարեայ ծախքի նախահաշիւը, ընդունում է մշտական և խակական անդամներ և ընտրում է գործակից անդամներ, քննում է առանձին անդամների առաջարկներն ու հարցապնդումները և 20 անդամի գրաւոր պահանջմամբ, մի ամսից ոչ ուշ, այդ առաջարկները ներկայացնում է Ընդհանուր ժողովի քննութեանը իր եզրակացութեան հետ միասին, նշանակում է և արձակում Ընկերութեան հաստատութիւնների մէջ վարձով ծառայողներին և ռոճիկ է նշանակում նրանց, յարաբերութիւն է պահպանում Ընկերութեան ճիւղերի հետ, դեկավարում և միացնում է Ընկերութեան գործունէութիւնը, Ընկերութեան անունից յարաբերութեան մէջ է մտնում հաստատութիւնների և անձանց հետ, պաշտպանում է Ընկերութեան շահերը, իբրեւ իրաւական անձ, դատարանի առաջ և առհասարակ ուր որ հարկն է:

§ 31. Վարչութեան նախագահը հսկում է այս Կանոնադրութեան և Ընդհանուր ժողովի, Վարչութեան և Սմբազրական մասնաժողովի որոշումների ճիշտ կատարման, հրաւիրում է Ընդհանուր ժողովներ և Վարչութեան նիստեր: Նրա

բացակայութեան ժամանակ նրա պարտականութիւնները կատարում է փոխ-նախագահը:

§ 32. Վարչութեան քարտուղարը պատրաստում է Վարչութեան արձանագրութիւնները, կառավարում է ամբողջ դիւանատունը և պահում է Ընկերութեան դիւանը:

§ 33. Վարչութեան վանձապահը վարում է Ընկերութեան դրամարկը, ծախսեր է անում Վարչութեան որոշումների համեմատ, պահում է Ընկերութեան դրամական վաւերաթղթերն ու արժէթղթերը, պատասխանում է Ընկերութեան գումարների ապահովութեան համար և հսկում է հաշւապահութեան կանոնաւոր ընթացքին:

§ 34. Ընթացիկ ծախսերի համար զանձապահը կարող է իր մօտ ունենալ մինչև հարիւր ռուբլի, իսկ Ընկերութեան ֆնացած գումարները պահւում են տեղական դրամատներից՝ մէկում ըստ Վարչութեան որոշման:

Բ) ԽՐԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎ

§ 35. Սմբազրական մասնաժողովը կազմւած է եօթը կամ ինն անդամից:

Ծանօթ. Ընդհանուր ժողովը կարող է ընտրել, բացի ընդհանուր Սմբազրական մասնաժողովից, նաև յատուկ մասնաժողովներ՝ օրինակ,

ժողովրդական կամ մանկական
երև գրքեր հրատարակելու նպա-
տակով:

§ 36. Սմբազրական մասնաժողովը ընտրում
է իր միջից նախագահ, փոխ-նախագահ և քար-
տուղար:

§ 37. Սմբազրական մասնաժողովը ա) ընտ-
րում է տպագրելիք գրքերը, բ) յայտարարում
է մրցանակաբաշխութեան նիւթեր և մրցանակներ
է նշանակում ներկայացրած լաւագոյն աշխատու-
թիւնների համար, գ) որոշում է հեղինակներին
կամ թարգմանիչներին տալիք վարձատրութեան
չափը, Վարչութեան հետ միասին Սնունդ ժողո-
վում սահմանած սակագնով, դ) պատրաստում է
նախընթաց տարւայ իր գործունէութեան հաշիւը
և իր առաջարկութիւնները առաջիկայ տարւայ հա-
մար, Վարչութեան միջոցով Ընդհանուր ժողովին
ներկայացնելու համար: Առանց Սմբազրական
մասնաժողովի որոշման, ոչ մի գիրք չի կարող
տպւել:

Ծանոթ. Մրցանակաբաշխութեան համար
կարող են կազմել առանձին
Յանձնախմբեր Սմբազրական
մասնաժողովի ներկայացուցիչնե-
րից և կողմնակի մասնագէտ-ան-
ձերից, Սմբազրական մասնաժո-
ղովի ընտրութեամբ:

§ 38. Սմբազրական Մասնաժողովի նախա-
գահը մասնակցում է Վարչութեան նիստերին
խորհրդակցական ձայնով:

ԽՅԱՌԷ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

§ 39. Հեղինակներին և թարգմանիչներին տա-
լիք վարձատրութեան սակագին որոշելու և այն տա-
րածայնութիւնները վերացնելու համար, որ տեղի
են ունենում Վարչութեան և Սմբազրական մա-
սնաժողովի մէջ, Վարչութեան նախագահը հրաւի-
րում է Սնունդ ժողովներ Վարչութեան և Սմբ-
ազրական մասնաժողովի անդամներից: Ներկայ
կողմների պարզ մեծամասնութեամբ ընդունւած
որոշումները պարտաւորական են թէ Վարչութեան
և թէ Մասնաժողովի համար:

§ 40. Սնունդ ժողովում նախագահում է
Վարչութեան նախագահը:

Գ) ՎԵՐԱՍՏԱՌՎԻՉ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎ

§ 41. Վերաստու գիշ մասնաժողովը ընտրւում
է մէկ տարով առնւազն երեք անգամից և իր
միջից ընտրում է նախագահ և քարտուղար:

§ 42. Վերաստու գիշ Մասնաժողովն իրաւունք
ունի իրապէս քննելու Վարչութեան և Սմբազրա-
կան մասնաժողովի հաշիւները, ստուգում է Վար-

չութեան նախընթաց տարւոյ հաշիւը, նախ-
քան Ընդհանուր ժողովին ներկայացնելը, և այս
հաշիւ մասին իր նկատողութիւնները տանում է
Ընդհանուր ժողովին:

ՏԵՂԱԿԱՆ ՃԻԻՂԵՐ

§ 43. Ընկերութեան փեղական ձիւղերը բաց-
ւում են Կովկասի գանաղան վայրերում, Ընկերու-
թեան նոյն տեղը գտնուող տասն անդամների գրա-
ւոր յայտարարութեամբ, Ընդհանուր ժողովի
հաստատութեամբ և 1906 թւի ընկերութիւնների
և ժողովների մասին մարտի 4-ի օրէնքի 32 յօդ-
ւածի պահպանութեամբ:

§ 44. Ընկերութեան ձիւղերը ա) բացւում են
իրենց վայրերում, համապատասխան դէպքերում
պատշաճաւոր թոյլտուութեամբ և այս առարկային
վերաբերեալ գործող օրէնքների և պետական ա-
ռանձին կարգադրութիւնների պահպանութեամբ,
գրքերի պահեստներ և վաճառանոցներ և կադ-
մակերպում են պրովաճառութիւնը շրջիկների
և այլ միջոցներով, ինչպէս անկախ կերպով,
նոյնպէս և Ընկերութեան Կենդրոնական վար-
չութեան աջակցութեամբ. բ) հաղորդում են
Վարչութեան իրենց կարծիքները Ընկերութեան
հրատարակութիւնների մասին, գ) հրատարակում

են իրենց առաջարկած և Կենդրոնական Խմբա-
գրական մասնաժողովի հաւանութիւն ստացած
գրքերը և դ) նպաստում են Ընկերութեան մի-
ջոցների շատանալուն նոր անդամներ գտնելով.
կազմելով իրենց վայրերում, ամեն առանձին դէպ-
քում պատշաճաւոր թոյլտուութեամբ, դասախօսու-
թիւններ, երեկոյթներ և ամեն տեսակ զարմու-
թիւններ համաձայն Կանոնադրութեան § 14.

§ 45. Տեղական ձիւղերը բոլոր անդամա-
վճարները յանձնում են Կենդրոնական գանձա-
րանին, իսկ մնացած եկամուտները գործադրում
են համաձայն տեղական Ընդհանուր ժողովներից
հաւանութիւն դրած և Կենդրոնական Վարչութեան
միջոցով Կենդրոնական Ընդհանուր ժողովի կող-
մից հաստատուած նախահաշիւների:

§ 46. Կենդրոնական Ընկերութիւնը և նրա
ձիւղերը կարող են փոխադարձաբար օգնել իրար
նիւթականով և այլ կերպ:

§ 47. Զիւղերը ունեն իրենց Ընդհանուր ժո-
ղովներ, որոնք ընտրում են տեղական Վարչու-
թիւններ առնուազն երեք անդամից և նոյն թւով
փոխանդամներից, ինչպէս և Վերաստուգիչ մասնա-
ժողով: Վարչութիւնը իր միջից ընտրում է նա-
խագահ, գանձապահ և քարտուղար: Վարչութեան
նախագահը կարող է մասնակցել Կենդրոնական

23.827

